

IN MEMORIAM MARIUS SALA
(8 de setembre de 1938 - 19 d'agost de 2018)

MIHAELA-MARIANA MORCOV
Institut de Lingüística „Iorgu Iordan-Alexandru Rosetti”
mibmorcov@yahoo.com

Encara que sembli difícil de creure per als qui l'estimaren i apreciaren, aviat s'acomplirà ja un any des de la desaparició del professor Marius Sala, una de les personalitats més rellevants de la lingüística romanesa i romànica. Apassionat de la ciència lingüística, un estudiós inquiet i incansable, bastí una obra rica, d'una gran diversitat temàtica.

Marius Sala nasqué a Vașcău (Transsilvània), el 1938. Es llicencià en Filologia el 1955, a Bucarest. Es formà com a investigador primerament a l'Institut d'Investigacions Fonètiques i Dialectals, sota el mestratge del dialectòleg, fonetista i historiador de la llengua romanesa, Alexandru Rosetti i, després a l'Institut de Lingüística, sota el mestratge del romanista Iorgu Iordan, en un ambient científic dominat per l'estructuralisme. Les dues grans figures de la lingüística romanesa, que evocà durant tota la vida amb afecte, deixaren una empremta profunda sobre la manera d'entendre i desenvolupar la seva tasca.

El 1967 es doctorà amb la tesi titulada «Fonetica și fonologia iudeospaniolei din București», dirigida per Iorgu Iordan, de la qual es publicaren versions en francès (*Phonétique et phonologie du judéo-espagnol de Bucarest*, 1971), en castellà (*Estudios sobre el judeo-español de Bucarest*, Mèxic, 1970) i que posteriorment fou desenvolupada com a *Le judéo-espagnol* (La Haïa, 1976).

Entre els anys 1967 i 1994 fou el cap del departament de lingüística romànica i, des del 1970, també el director adjunt de l'Institut de Lingüística, institució romanesa capdavantera en aquest tipus de recerca, adscrita a l'Acadèmia Romanesa. Des de 1994 fins 2017, fou el director d'aquesta institució. Durant la seva direcció, tingué lloc la fusió de l'Institut d'Investigacions Fonètiques i Dialectals amb l'Institut de Lingüística, moment marcat simbòlicament per l'adopció del doble nom «Iorgu Iordan - Alexandru Rosetti».

Marius Sala també impartí cursos a diverses universitats de Romania i de fora del país: a Heidelberg, Ciudad de México, Oviedo, Málaga, Madrid, Udine, etc.

Fou elegit membre corresponent l'any 1993 i membre titular l'any 2001 de l'Acadèmia Romanesa, de la qual fou vicepresident entre els anys 2006 i 2014. Durant molts anys fou redactor en cap de les revistes romaneses més importants de lingüística: *Studii și cercetări lingvistice*, *Limba Română*, *Revue roumaine de linguistique*. En el camp de la lingüística, fou la personalitat romanesa de la seva generació més coneguda i reconeguda internacionalment. Fou membre del Co-

mitè Internacional de Ciències Onomàstiques (1969), de la Junta Directiva de l'Associació Internacional d'Hispanistes (1974-1980), del Bureau de la Société de Linguistique Romane (1974-1980, 1989-2001), del Comitè Internacional Permanent de Lingüistes (1987-1992), responsable del Centre Coordinador PatRom romanès, etc. Fou elegit membre corresponent de la Real Academia Española (1978), de l'Instituto Mexicano de Cultura (1981), de l'Academia Nacional de Letras de Uruguay (1994) i de l'Academia Peruana de la Lengua (2004).

La complexa formació de Marius Sala explica la diversitat dels dominis i dels temes enfocats en els seus estudis. Al llarg de la seva carrera, manifestà interès per temes de gran importància per a la dialectologia romanesa, la lingüística hispànica, la lingüística romànica, les llengües en contacte, l'etimologia, la lexicologia i la història de la llengua romanesa.

Entre les obres que reflecteixen les seves preocupacions esmentem *Contribuții la fonetica istorică a limbii române* (1970, traduïda al francès el 1976) i *De la latină la română* (1998) (traduïda a sis llengües, entre les quals el japonès), sempre seguint les evolucions romaneses en estreta relació amb els desenvolupaments de les altres llengües romàniques, observant rigorosament les correspondències i els paral·lelismes existents entre fenòmens lingüístics, registrats en zones distintes de l'espai romànic. És per això que aquestes obres presenten un indubtable interès no només dins l'àmbit de la lingüística romanesa sinó també en el domini de lingüística romànica.

A l'Institut de Lingüística de Bucarest coordinà obres fonamentals per a la lingüística romanesa, entre les quals: *Dicționarul limbii române* —l'inventari lexicològic i etimològic més gran de la llengua, iniciat, al començament del segle xx, per Sextil Pușcariu—, el darrer volum del qual (el XIXè) fou publicat el 2010; *Dicționarul etimologic al limbii române* (vol. I i II), o *Istoria limbii române* (vol. I). Pel que fa a les obres d'interès per a la lingüística hispànica, cal esmentar dos estudis que Marius Sala firmà com a autor i com a coordinador: *El español de América* (vol. I, *Léxico*) (1982) i *El léxico indígena del español americano* (1975), obra distingida amb el Premi del Centenari de l'Academia Mexicana.

Marius Sala aprofità els seus coneixements en el camp de la dialectologia i la història de la llengua romanesa i de l'àrea hispànica per avaluar els efectes del contacte de llengües, analitzant sempre el lloc ocupat pels manlleus dins un sistema lingüístic. Publicà dues versions castellanques (*Lenguas en contacto*, México 1988, Madrid 1998) i una de romanesa (1997) del llibre sobre aquests fenòmens.

En la sèrie dels volums collectius dirigits i concebuts per Marius Sala, esmentem també l'obra titulada *Vocabularul reprezentativ al limbilor romanice* (1988). Atès el seu mèrit de sintetitzar i classificar el vocabulari patrimonial de la Romània segons els criteris de freqüència, riquesa semàntica i productivitat derivativa, aquesta obra és un instrument indispensable per als romanistes. No és sorprenent que actualment formi part de la bibliografia obligatòria utilitzada pels autors del projecte internacional *Dictionnaire étymologique roman* (coordinat per Éva Buchi i per Wolfgang Schweickard a les universitats de Lorraine i de la Sarre, Nancy, Saarbrücken).

Com a coautor i com a coordinador d'equips formats per investigadors de l'Institut de Lingüística «Iorgu Iordan - Alexandru Rosetti» i per professors de la Facultat de Llengües Estrangeres de la Universitat de Bucarest, Marius Sala publicà també tres enciclopedies: *Limbile lumii. Mică enciclopedie* (1981), *Enciclopedia limbilor romanice* (1989) i *Enciclopedia limbii române* (2001, 2006). Marius Sala fou l'autor dels articles del volum *Enciclopedia limbilor romanice* consagrats al domini lingüístic català referents a la formació i la unitat de la llengua, la seva divisió dialectal, el problema de la subagrupació romànica d'aquesta llengua, etc. L'autor comparteix l'opinió que el català és una «llengua pont» entre les llengües de la Gal·loromània i de la Iberoromània. El català és, de fet, present en totes les obres de caire comparatiu pròpies o dirigides per Marius Sala, com l'esmentat *Vocabularul reprezentativ al limbilor romanice*.

Fou el secretari del comitè organitzador i, de fet, el que en duqué el pes principal, del XIIè Congrès Internacional de Lingüistes (1967) i del XIIè Congrès Internacional de Lingüística i Filologia Romàniques, organitzats a Bucarest, als quals participà Antoni Badia i Margarit, al segon com a president en funcions de la Societat de Linguistique Romane.

Fou director de l'oficina de la Unió Llatina de Romania i és així quan el vaig conèixer a l'edat de dotze o tretze anys en el context d'un concurs escolar organitzat per la institució que Marius Sala representava a Bucarest.

Marius Sala sabia, com pocs, compaginar el màxim rigor científic amb la divulgació més dinàmica, fent més atractiva i comprensible la història de la llengua pròpia per a gairebé tots els públics. Els continguts de les seves nombroses intervencions televisives es recollí en diferents volums titulats *Aventurile unor cuvinte românești* (2005, II ed. i II vol., 2006), *Cuvintele - mesageri ai istoriei* (2009) i *101 cuvinte moștenite, împrumutate și create* (2010).

No podríem acabar aquesta evocació sense referir-nos a la persona de Marius Sala. Les seves qualitats intel·lectuals es veieren acompanyades per una gran sensibilitat, insospitada per a les mirades que no anaven més enllà de la seriositat de director impresa en els trets del seu rostre. Estimava els nens i els joves. A l'Institut de Lingüística de Bucarest aquest afecte es manifestava en el desig constant de contribuir a l'evolució professional dels investigadors debutants.

No podríem afegir res més que el professor Marius Sala va saber fer-se estimar. És per això que tant ens manca; tanmateix el seu esperit segueix viu en el nostre record gràcies a les seves bones accions i els seus afectuosos pensaments.